

Mechelen en de oecumene

Ik begin mijn verhaal met wat gemengde gevoelens. Eén. Het is wat stout, misschien moeten we zeggen gechargeerd commercieel om wat wij doen – samen een broodje eten met een praatje - te vergelijken met de historische Mechelse gesprekken uit de twintiger jaren van de vorige eeuw. Anderzijds, ook toen wist men niet dat die gesprekken zo toonzettend zouden worden voor wat verder in die eeuw zich zou ontwikkelen en in het bijzonder de omslag die het Tweede Vaticaanse Concilie zou te weeg brengen. Bij alle verschillen die er op te noemen zijn tussen toen en nu, mag er toch een belangrijke gelijkenis zijn naast de verwijzing naar Mechelen, namelijk dat het gesprekken zijn die gevoerd worden met een zekere oecumenische lef. In de tweede plaats realiseerde ik me toen ik dit verhaal begon te schrijven dat ik nauwelijks iets weet over de oecumenische samenwerking die hier de afgelopen 40 jaar heeft plaatsgevonden. Vergeef met dus als het soms mocht lijken alsof ik hier ter plekke het wiel uitvindt, terwijl misschien de suggestie al lang in de praktijk wordt gebracht. Ik zal me graag door jullie kennis laten voorlichten. Mijn inleiding is dan ook vooral bedoeld om een aanzet te geven tot het gesprek over de actualisering van de oecumenische agenda in Mechelen.

Vorige week kocht ik voor een ouderling van één van de protestantse kerken hier in Mechelen wiens ambtstermijn erop zat een boekje met teksten van de Lutherse dominee en theoloog Dietrich Bonhoeffer in de boekhandel van het diocesane centrum hier in Mechelen. De katholieke vrijwilliger die de winkel openhield was in een boek aan het lezen van de gereformeerde, nu vooral vrijzinnig-protestantse theoloog Kuitert. Dat zijn de gewone dingen des levens die de invloed van de oecumenische beweging laten zien. Die oecumenische beweging zet zich door, ook in Mechelen. Ik noem er een paar zaken. Nadat jaren oecumenisch aan een nieuwe bijbelvertaling is gewerkt, werd vorig jaar 'De Nieuwe Bijbelvertaling' voorgesteld en gepresenteerd. Dat gebeurde ook in Mechelen tijdens een oecumenische plechtigheid. Nog iets dat opvalt. Waar vroeger oecumene iets was voor de historische kerken, vb. de Rooms Katholieke Kerk, de orthodoxe kerken, de anglicaanse en methodistische kerken, de lutherse en de gereformeerde kerken, hadden de evangelische en charismatische groepen de neiging zich negatief op te stellen. Nu merken we dat ook deze geloofsgemeenschappen steeds meer bij oecumenische activiteiten betrokken worden. Het cliché - de oecumenische, liberale kerken tegenover de evangelische fundamentalistische kerken - klopt niet langer. Ook in Mechelen merk je dat. Kortom kardinaal Mercier zou het zich 80 jaar niet hebben kunnen voorstellen dat zijn initiatieven mede aan de basis hebben gelegen van dergelijke veranderingen.

Bij alle dankbaarheid en vreugde, moeten we toch ook de zaken in historisch perspectief blijven zien. Steeds meer christelijke kerken en groepen werken samen, maar de invloed van de kerken in de samenleving wordt steeds kleiner. Zelfs de honderden die nu de weg vinden naar enkele evangelische en charismatische gemeenschappen maken niet het verlies van duizenden parochianen goed op andere plaatsen. Heel concreet, minder mensen in de kerk en parochies die met een groot tekort aan voorgangers kampen. Toen hier twee maand geleden een aantal verantwoordelijken van geloofsgemeenschappen bij elkaar kwamen, klonk er dan ook een waarschuwing en die kwam hier op neer. Laten we oppassen om nog meer activiteiten te organiseren nu we met zoveel moeite ons eigen winkeltje draaiende houden.

Activiteiten die worden ervaren als nog meer extra druk bij op de schouders van mensen die in feite al veel te veel moeten doen, moeten vermeden worden. Oecumenische activiteiten hebben alleen zin als ze een meerwaarde betekenen, omdat er een platform is dat meer kan dan de plaatselijke parochie of gemeente. Daarom wil ik in een korte inleiding een paar voorbeelden noemen van initiatieven die niet veel extra tijd hoeven te kosten maar die toch een extra dimensie kunnen geven die in een andere context niet voor handen is.

Het eerste is het lunchgesprek dat we nu hebben. Ik heb dat afgekeken van de Nederlandstalige oecumenische kring in Brussel. Die organiseert op regelmatige tijdstippen, vb. één keer per maand of eens om de zes weken, een lunchgesprek tussen 12.00 en 14.00. Voor de meesten is dat een uitgebreide middagbreak die toch de gewone morgen en middag activiteiten toelaat. Tijdens zo een lunch worden broodjes voorzien, is er tijd om tijdens de maaltijd bij te praten en is er een uurtje voor een inleiding met gesprek.

Dat kan over allerlei geloofsthema's gaan of maatschappelijke vragen waar de kerk mee een antwoord op zoekt. Soms is dat iemand uit eigen kring, maar dikwijls vragen ze een gastspreker. Ik hoorde ook wel eens vertellen van plaatsen in Nederland waar men gemeenschappelijke ontbijten met de voorgangers organiseert. In ieder geval het voordeel van zulk een aanpak is dat het niet veel extra tijd kost, dat het op regelmatige tijdstippen gelegenheid geeft om elkaar ongedwongen te ontmoeten (en waar kan je dan beter dan bij een maaltijd?) en dat je gelegenheid creëert om een onderwerp extra onder de aandacht te brengen. Ik begin met dit voorbeeld omdat ik ervan overtuigd ben dat oecumene pas werkt als de verantwoordelijken van de christelijke geloofsgemeenschappen er mee hun schouders onder zetten. En belangrijk daarbij is dat men elkaar kent en een band van verbondenheid ontstaat omdat men vanuit de zelfde basisovertuiging voor dezelfde opdracht staat. Daarom is het elkaar op regelmatige basis in een ongedwongen sfeer kunnen ontmoeten een basisvoorwaarde. Verder is het aan de orde stellen van een bepaald thema met sprekers een goede manier om inhoudelijke input te geven bij die gemeenschappelijke opdracht. Daarom mijn vraag aan jullie: ligt hier geen voorbeeld, een idee dat in Mechelen ook kan opgepakt worden. Het hoeft geen grote tijdsinvestering te zijn. Het levert vriendschapsbanden op met voorgangers, priesters, predikanten, kortom verantwoordelijken van andere christelijke geloofsgemeenschappen en het geeft een inhoudelijke gemeenschappelijke focus door het werken met thema's.

Een tweede suggestie gaat over gebed. Ik ontving enkele dagen geleden een verslag van een stadsregiogebed van afgelopen maandagavond. Ik denk dat het vooralsnog vooral door evangelische broeders en zusters wordt gedragen maar de uitnodiging is duidelijk oecumenisch: laten we als geloofsgemeenschappen in het Mechelse bidden voor de kerken, de voorgangers en priesters, voor de migranten christenen in de stad, voor een geestelijke ervaring in de stad, enz. Een mooi initiatief. De vorm is vrij, iedereen is welkom om mee te bidden. Nog enkele andere voorbeelden. Afgelopen week was ik in de kathedraal van Durham in Noord-Engeland. Daar zag ik de lijst van erediensten en vieringen per dag van de week die kwam. Opvallend was dat naast de dagelijkse ochtend en avond getijdengebeden er ook altijd een dienst was verzorgd door een voorganger van een andere christelijke geloofsgemeenschappen, een methodist, een presbyterian, iemand van de salvatian army, van de baptists enz. Ik ken nog een voorbeeld. Het oecumenisch getijdengebed dat iedere week wordt gebeden in één van de kapellen van de kathedraal in Antwerpen door voorgangers van

verschillende christelijke kerken in het Antwerpse. Iedere donderdag om rond half twaalf is er een voorganger. Binnen de Antwerpse Raad van Kerken is daar iemand verantwoordelijk voor. Die zorgt er voor dat iedere week iemand in dat oecumenisch getijdengebed voorgaat uit de kring van voorgangers. De aanwezigen zijn enkele mensen die daar graag willen bij zijn, maar ook toevallige bezoekers in de kathedraal. Er wordt een bepaald format, een vaste liturgische vormgeving gehanteerd: Een openingswoord, een gebed, een Schriftlezing, een korte duiding van enkele minuten en tijd voor voorbeden en een zegenbede. Dat zijn natuurlijk kleine initiatieven. Maar prachtig toch dat zo iets oecumenisch kan. Dan draag je de stad een beetje samen in gebed in een soort oecumenische ketting van gebedsmomenten. En de kathedraal krijgt dan zo weer wat haar bijzonder functie. Niet als zo maar een parochiekerk naast de anderen, maar één die een bredere opdracht heeft voor de stad en regio. Mechelen heeft zulk een prachtige kathedraal, en heeft één van de zijkapellen gewijd aan de oecumene, aan de gedachtenis van kardinaal Mercier. Vandaar mijn suggestie, zit daar geen muziek in voor Mechelen en haar christelijke geloofsgemeenschappen? We kennen de jaarlijkse oecumenische vieringen in de gebedsweek voor de eenheid in de maand januari. Maar dat is één keer per jaar iets speciaals en dat moet blijven. Maar is het daarnaast niet zinvol om een veel regelmatig gebedsmoment te creëren breed oecumenisch gedragen. Mijn persoonlijke voorkeur zou daarbij gaan naar de vorm van een getijdengebed met een vaste vorm omdat dit het meeste kansen biedt om continuïteit te geven op wat langere termijn. Persoonlijk denk ik dat de kathedraal daarbij symbolische de sterkste plaats zou zijn, maar ik weet niet of dat kan. Maar laat me dit tweede punt rondom oecumenische bidden afsluiten met de uitdaging: zoek naar een format dat veel regelmatig gebed toelaat dat oecumenisch wordt gedragen.

Een derde suggestie heeft betrekking op de missionaire-diaconale presentie van de christelijke kerken in de stad. Laat ik met de volgende constatering beginnen. Bij de laatste verkiezingen stemden procentueel het meeste Mechelaars op het Vlaams Blok, nu Vlaams Belang. Iedereen is het erover eens dat dit een signaal is dat er ernstige samenlevingsproblemen zijn die concreet te maken hebben met ergernissen van Vlaamse autochtone burgers over de aanwezigheid en de leefwijze van allochtone, vaak islamitische medeburgers in de stad. Dit samenlevingsprobleem heeft vele oorzaken sociaal-economisch, cultureel, maar ook religieuze. Christelijke parochies en geloofsgemeenschappen hebben meestal onomwonden racisme veroordeeld, opgeroepen tot verdraagzaamheid en zich ook sociaal ingezet voor allochtonen die dikwijls sociaal economisch zwak staan. Ook hier in Mechelen is dat gebeurd en gebeurt dat tot op heden. Maar ik vraag me af of de tijd niet gekomen is om een stap verder te gaan en de consequentie te trekken uit het gegeven dat ook Mechelen een multi-religieuze plaats is geworden. Ik ben van mening dat religies een belangrijke taak hebben in het helpen vreedzaam samenleven van mensen. Daarom wil ik de suggestie doen om ook in Mechelen interreligieuze dialoog op te starten. Klassiek worden drie mogelijke doelen aangegeven voor deze dialoog: 1. Dialoog op een leerstellig, conceptueel vlak, deze dialoog zit vooral op het niveau van de waarheidsclaims van godsdiensten. Hier is ruimte voor informatie, apologetiek en wederzijds getuigenis. 2. Dialoog van gemeenschappelijke geestelijke praktijk. Dit is het niveau van het multi-religieus gebed. 3. Dialoog op het niveau van sociale en ethische kwesties. Hier gaat het vooral om synergie van de ethische idealen die religies in zich dragen op het vlak van vrede, rechtvaardigheid, solidariteit. Als ik de drie niveau's bekijk, vermoed ik dat het tweede het meest omstreden is. De eerste is betekenisvol en ook nodig. Het wordt tijd dat we andere godsdiensten niet alleen

via handboeken maar uit persoonlijke ontmoeting met mensen van andere religies leren kennen. Zo creëer je een platform voor kennis uitwisseling en voor wederzijds getuigenis. Belangrijk daarbij is het respect voor de ander in zijn anders zijn. Maar op het derde, ethische vlak zijn de resultaten het meest voor de hand liggend. Samen werken aan de sociale noden in de samenleving en het verminderen van xenofobie en gemeenschappelijk werken aan meer rechtvaardigheid en vrede. Juist opdat derde niveau is er een onmiddellijke behoefte als we kijken naar wat de verkiezingen ons leren. Er is hier natuurlijk veel meer over te zeggen, maar ik ga daar nu niet verder op in. Ik wil nu maar aangeven dat hier een maatschappelijke nood ligt die voor iedereen duidelijk is en waar voor iedereen ook duidelijk is dat het de religies zijn die hier een belangrijke rol kunnen spelen om de polarisering in de samenleving tegen te gaan. Ik denk juist dat een christelijk oecumenisch platform de juiste basis kan zijn om initiatief te nemen namens de christelijke kerken en de hand van de dialoog te reiken aan de moslims in onze stad, en allicht ook nog naar mensen van andere geloofsovertuiging. Deze suggestie valt onder de initiatieven die juist interkerkelijk opgepakt een meerwaarde hebben. In ieder geval we moeten ook hier niets uitvinden. We zouden zeker veel kunnen leren van de interreligieuze dialoog in Antwerpen.

Ten slotte een uitsmijter. Mechelen is multireligieus geworden hebben we geconstateerd, maar het is natuurlijk ook multicultureel geworden. Concreet wil ik naar het volgende wijzen. Steeds meer wonen er in ons midden christenen uit andere culturen, uit andere werelddelen, zoals vb. Afrika en Azië. Sommigen daarvan vinden de weg naar bestaande christelijke geloofsgemeenschappen, maar sommige anderen stichten hun eigen christelijke geloofsgemeenschappen. Zo schijnen hier op dit moment al samenkomsten te zijn van Afrikaanse broeders en zusters. Hier ligt een punt voor de bestaande geloofsgemeenschappen: hoe vangen ze christenen uit andere culturen op? Wat gaat goed? Wat verloopt moeilijk? Hoe krijgen we contact met christenen uit andere culturen die hun eigen geloofsgemeenschappen starten? Hier ligt een gespreksthema en een vraag hoe gaan we hier structureel mee om?

Ik wil afronden. Zodat er tijd blijft voor reactie. Als conclusie zou ik zeggen. Verheugend is in de eerste plaats dat evangelische christenen steeds meer de weg vinden naar oecumenische samenwerking. In de tweede plaats moeten we ons realiseren dat we in een nieuw tijdperk van secularisering leven. Oecumene mag niet te tijdsbelastend zijn en moet daar gebeuren waar het een meerwaarde geeft. Tenslotte is de globalisering Mechelen niet voorbijgegaan: we leven in een multiculturele en multireligieuze stad. Vandaar enkele suggesties. Eén. Zorg dat de verantwoordelijken van christelijke gemeenschappen elkaar kennen, en een gevoel van gemeenschappelijke verantwoordelijkheid groeit voor stad en streek. Twee, laten we permanente oefenplekken scheppen voor gemeenschappelijk gebed. Drie, de multireligieuze realiteit vraagt ook hier om interreligieuze dialoog. En vier hoe zijn wij beter gastvrij naar christenen uit andere culturen die in ook de weg hebben gevonden naar deze mooie stad en streek. Kortom het is tijd voor nieuwe Mechelse gesprekken. Ik dank u voor uw aandacht.

Mechelen, 16 juni 2005.
Eddy Van der Borght

Volgende afspraak

Datum: donderdag 15 september

Tijd: van 12-14 uur

Plaats: Zandpoortkerk

Anmelden: gj.buunk@skynet.be

